

ปากทาง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๑๖๘๑. เนาะ

ถาม : ข้อ ๑๖๘๑. เรื่อง "เล่าถวายการปฏิบัติเพื่อขอความเมตตาชี้แนะจากครูอาจารย์เพื่อการปฏิบัติต่อไปครับ"

กราบนมัสการหลวงพ่อกะหม่อมเล่าถวายการภาวนา พร้อมขอความเมตตาจากหลวงพ่อกับการปฏิบัติและปรับปรุงความคิดให้ถูกต้องต่อไปครับ กราบขอบพระคุณ

๑. กระผมใช้คำบริกรรมพุทโธ บางครั้งก็กำหนดคลุมจนสงบ บางทีก็พิจารณารูปและนาม จิตสงบลงได้บ้าง ไม่ได้บ้างครับผม แต่ก็พอสงบได้ครับ แบบนี้ถูกต้องไหม?

๒. เมื่อจิตสงบตัวลงมีสติรู้กาย ตรงนี้กระผมยังไม่ชำนาญครับ หลวงพ่อกะหม่อม ประคองให้สติรู้ตัวอยู่เป็นระยะ จิตจับลมไม่ปล่อย หลุดบ้างเป็นระยะครับ พร้อมกับใช้ความคิดพิจารณาออกทางรูปนามว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ กายก็มีธาตุ ๔ ประชุมกัน ไม่มีส่วนไหนเป็นเรา ส่วนนามได้แก่เวทนา (ตรงนี้ในขณะที่นั่งบางคราวปวดมาก บางคราวปวดน้อยๆ พอรำคาญ บางทีปวดมากๆ สุดขีดแล้วก็ดับวูบไปเฉยๆ เปลี่ยนอยู่ตลอดครับ บางทีตลอดการนั่งภาวนาก็ไม่มีอาการปวดเลยครับ สบายแบบเฉยๆ อยู่ก็มีครับ ทุกอาการมีสติรู้ตัวอยู่เสมอครับ)

ต่อจากเวทณาก็เป็นสัญญาความจำ เป็นไปเพื่อความเข้าใจสังขารความปรุงแต่ง วิญญาณรับรู้ตอนพิจารณา วิญญาณที่คิดอยู่ครับ เพราะการมีสติรับรู้กายใจมันก็คือการรู้ ผมมีความเห็นว่ามันก็ต้องเป็นวิญญาณ มีวิญญาณจึงรับรู้ความคิดปรุงแต่ง จึงรับรู้เวทนา อาศัยสัญญาความจำจึงเข้าใจเรื่องและสื่อสารได้ พอหยุดปรุงแต่ง ความคิดไม่รับรู้อะไร มันก็เหลือตัวสติรู้ ก็ยังรับรู้อยู่ครับหลวงพ่อกะหม่อม แต่ก็หาส่วนที่เป็นที่วานี้ เรานั้นก็ไม่มี

ตรงไหนว่าเป็นเรา สักแต่ว่าเท่านั้นครับผม ที่ว่ามาทั้งหมดมันเป็นสัญญาความจำมาจากการฟังบ้าง อ่านบ้างครับ มันเลยคิดไป ก็รู้สึกเฉยๆ ครับ ผมจึงปล่อยไม่คิด ปล่อยให้มันสติรู้ตัวกายใจ รู้แบบนี้ไปเรื่อยๆ แบบนี้ถูกไหมครับ ควรแก้ตรงจุดไหนบ้างครับ

๓. ส่วนด้านความปิติ สุข หรือเอกัคคตานั้นมันแสดงอาการสลับเปลี่ยนไปมาเรื่อยๆ แต่สุดท้ายแล้วผมก็เห็นสติรู้อันเดียวรู้สึกชอบมากครับ ความเห็นตรงนี้ถูกต้องไหมครับ หรือควรจะเสพปิติ สุขให้อิ่มเอมแล้วถอนออกจึงจะถูกครับ

ด้วยความเคารพหลวงพ่อย่างสูง กระผมมีหลวงพ่เป็นที่พึ่งอยู่เสมอครับ (นี่เขารว่านะ)

ตอบ : นี่พูดถึงการปฏิบัติ ถ้าอย่างการปฏิบัติเริ่มต้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาเผยแผ่ธรรมๆ ก็เพื่อ เพราะก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม มันมีพวกพราหมณ์ พวกฮินดู พวกลัทธิต่างๆ อยู่เต็มไปหมด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมไปๆ เผยแผ่เพื่อให้เขามีที่พึ่ง เวลาเป็นทางฆราวาสก็ให้เขามีที่พึ่ง มีที่พึ่งคือให้เขาเห็นถูก เห็นผิด เห็นความถูกต้องดีงาม เราจะต้องเป็นคนดี ละชั่วทำดี แล้วพยายามชวนชวายนวจรชีวิตให้เป็นชีวิตที่สงบดีงาม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม เผยแผ่ธรรมเพื่อให้ชาวพุทธมีที่พึ่งที่อาศัยใจ ถ้าทางโลกเขาก็อาศัยส่วนหนึ่ง เห็นไหม เวลานักปฏิบัติเขาอาศัยส่วนหนึ่ง เวลาบวชเป็นพระขึ้นมา นักรบเวลารบกับกิเลส รบกับความคิดของตัวเองก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ฉะนั้น เวลาที่เรามีศรัทธา มีความเชื่อแล้วมาประพฤติปฏิบัติ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติเราปฏิบัติมาจากทางโลก ทางโลกหมายถึงว่าเรามีความคิดทางวิทยาศาสตร์ ความคิดทางโลกนี้แหละ เวลาเราจะมาปฏิบัติบั้งเราก็เอาความคิดนั้นนะมาเทียบเคียงพอเอาความคิดมาเทียบเคียงบั้งเราก็ว่าเราทำแล้วเราทำเหมือนเลย แล้วทำไมมันไม่เป็นอย่างที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกล่ะ? ทำไมเราปฏิบัติแล้วมันไม่เป็นสมภาิเราปฏิบัติแล้วมันไม่เกิดปัญญา เราปฏิบัติแล้วทำไมไม่ฆ่ากิเลส เอากิเลสมาเชือดมาเหมือนมาเห็นต่อหน้าเรา

นี่เราคิดของเราไปด้วยจินตนาการของเราไง ด้วยจินตนาการนะ ด้วยจินตนาการมันก็เป็นความจริงอันหนึ่งไง เป็นความจริงอันหนึ่งเพราะอะไร? เพราะเราพึ่งเทศน์ของ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มา แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็คิดว่ามันจะเป็นจริงอย่างนั้นไง แต่เวลาปฏิบัติ เห็น ใหม่ เวลาครูบาอาจารย์ของท่านบอกว่าศึกษาภาคปริยัติมาแล้ว มันเป็นภาคปริยัติคือ ทฤษฎี คือปัญญา คือแนวทางในการปฏิบัติ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกข้อ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกความหมายชี้เข้ามาให้แก้ไขที่ใจ ของตัว เพราะให้ใจนี้หลุดพ้นไง

ฉะนั้น พอให้ใจนี้หลุดพ้นมันจะย้อนกลับมาที่ใจของเรา ถ้าย้อนกลับมาที่ใจของเรา ไปศึกษาแล้วใจของเราที่เราช่วยตัวเองไม่ได้ เราช่วยตัวเองไม่ได้เรามีแต่กิเลส เรามีแต่ความสงสัย เราช่วยตัวเองไม่ได้เราก็อยากจะพึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อยากจะพึ่งทฤษฎีอันนั้น แล้วเราปฏิบัติเราพยายามจะทำใจให้เหมือนกับทฤษฎีอันนั้น พอทำให้เหมือนทฤษฎีนั้นเราก็พยายามจะให้มันเป็นแบบนั้นไง แล้วมันก็ไม่เป็น มันไม่เป็นแล้วถึง

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติแล้วถึงบอกปริยัติ ปฏิบัติ นี้เจ้าคุณอุบาลีท่านพูดเอง ภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติห่างกันราวฟ้ากับดิน ท่านเป็นผู้วางแนวทางการศึกษานะ ศึกษา นี่ทุกคนประเทศชาติจะเจริญก็มีการศึกษา คนต้องมีปัญญา ไซ้มันต้องมีการศึกษา ต้องมีปัญญาทั้งนั้นแหละเพื่อให้คนฉลาด เพื่อให้คนมีปัญญา ให้คนคิดเป็น ทำเป็น ให้คนบริหารจัดการได้ การศึกษามาภาคปริยัติเป็นอย่างนั้นแหละ แต่ศึกษามาแล้วมันเป็นจริงไหมล่ะ? นี่คนศึกษามา ศึกษามาแล้ววิชาชีพใดเขาอาจจะไปทำอาชีพจาก ประสพการณ์ของเขา จากการทำธุรกิจของเขา เขาไม่ได้ศึกษามาแล้วว่าจะเอาสิ่งนั้นเป็นอาชีพเลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ศึกษา มาๆ เราคิดว่าจะเป็นอย่างนั้นไง แต่เวลาครูบาอาจารย์ของท่านภาคปริยัติแล้วปฏิบัติ มันปฏิบัติ ส่วนที่การศึกษานั้นให้วางไว้ก่อน พยายามวางไว้ก่อนอย่าให้มันมาสร้างภาพ อย่าให้มันเป็นคนขึ้นมา เพราะขึ้นมามันเป็นปัญญาทั้งนั้นแหละ เราไปโดยจินตนาการ เราไปโดยสัญญา เราเอง เห็นใหม่ คุณสิบกัประพันธ์เขาเขียนนิยาย เขาได้รางวัลโนเบลกันเลยนะ เขาเขียนหนังสือ เขียนต่างๆ เขียนมาจากไหนล่ะ? เขาก็สร้างเรื่องของเขาขึ้นมา ใ้ใจนี้เราก็จินตนาการ จินตนาการธรรมะไป

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์บอกปรีชาศึกษา มา ศึกษาแล้ววางไว้ก่อน ถ้าไม่วางไว้ก่อนมันจะสร้างภาพ มันจะทำให้การปฏิบัติเรารู้สึกคลุกคลาน แต่เวลาเราปฏิบัติไปเรารู้ว่าเราทำถูก มันมีอารมณ์ มันมีความชอบใจเพราะมันทิ้งจากโลกมาเป็นธรรมมันก็ว่ามันดีใจ แต่คืออย่างนี้ก็คือแบบโลกเพราะเรายังเป็นโลกอยู่ไง แต่ครูบาอาจารย์ให้ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าเราจะทำความสงบของใจเข้ามา เราพุทโธ ชัมโม สังโฆ มรณานุสติ อะไรก็ได้ ๔๐ วิธีการให้จิตมันสงบ จิตสงบระงับแล้ว มันสะอาดบริสุทธิ์แล้ว ถ้ามันมีปัญหาการรอบรู้ได้ มันมีปัญหาที่จะไปเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง เพราะจิตมันสงบจริง

ถ้าจิตสงบจริงแล้วความรู้ความเห็นมันจะเป็นความจริง จิตมันไม่สงบจริง เห็นใหม่ มันเกิดจินตนาการ มันเกิดโดยสัญชาตญาณ เป็นได้ สิ่งที่เขาเห็นกันนี้ใช่ ใช่เลย ใช่ แต่มันใช่ของกิเลสใจ นี่หลวงตาท่านบอกสมุทัยมันเจือปนมา สมุทัยคือจินตนาการมันมีอวิชชา มีกิเลสปลอมปนเข้ามา มันก็อยู่อย่างนั้นแหละ วนอยู่อย่างนั้นแหละ แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามาไม่ให้สมุทัยมันเจือปน ให้มันเป็นสัจจะ ให้มันเป็นความจริงเลย พอจิตสงบแล้วถ้ามันออกรู้ ออกเห็นนะ โอโฮ มันจะมหัศจรรย์มาก

ฉะนั้น ที่เราจะทำความสงบของใจกันอยู่นี้ อย่าไปน้อยเนื้อต่ำใจว่าเรานี้เสียเวลา เรานี้มันแก่แล้ว อยากจะได้บรรลุธรรมไวๆ อู๊ย อยากจะมีความรู้ ความเห็น อยากจะเจริญก้าวหน้า ต้องทำให้จริงจัง แก่แล้วเวลาเราน้อยแล้วเราต้องใช้ปัญญาไปเลย อย่าไปเชื่อเขา ไอนั้นมันเตี้ยอู้มค่อม แก่อู้มคนแก่ใจ แก่หลังค่อม แล้วมันจะโค้งลงสู่ดิน มันไม่เป็นประโยชน์อะไรหรอก แต่จะแก่ จะหนุ่ม จะปฏิบัติอย่างไรพยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา นี่ย้อนกลับมาที่คำถาม กลับมาที่คำถามนะ

ถาม : ๑. กระผมใช้คำปริกรรมพุทโธ บางครั้งก็กำหนดคลุมจนสงบ บางทีก็พิจารณารูปและนาม จิตสงบลงได้บ้าง ไม่ได้บ้างครับ แต่ก็พอสงบได้ครับ แบบนี้ถูกต้องไหม?

ตอบ : ถ้าถูกต้องแล้วต้องเป็นพระอรหันต์เลยไง ถูกต้องจะชำระกิเลสเลยไง ถูกต้องหมายความว่าถูกต้องของการทำความสงบ ถูก ถูกต้องของการทำความสงบของใจ ถูกต้องของการทำสมาธิ คนเรานั้นมีความฟุ้งซ่าน คนเรามีความคิดจินตนาการอยู่รื้อยแปด แล้วมันจะเอาความจินตนาการ เอาการกระทำนั้นไปจินตนาการธรรมะมันก็

จินตนาการไปได้ จินตนาการไปแล้วมันก็สมบัติบ้า สมบัติบ้ามันก็พอใจกับการจินตนาการนั้น มันพอใจกับการจินตนาการ เพราะการจินตนาการได้เพราะมันมีต้นแบบ

ต้นแบบมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้นแบบมาจากครูบาอาจารย์ของเรา เราก็จินตนาการของเราไป นี่มันก็เป็นอารมณ์อารมณ์หนึ่ง มันเป็นความรู้สึกหนึ่ง ถ้าเรากำหนดพุทโธ พุทโธให้จิตสงบเข้ามา ถ้าจิตสงบแล้วเราไม่ได้จินตนาการ มันจะเกิดกิจจัญญณ กิจจัญญณมันจะเกิดการกระทำ จิตสงบแล้วฝึกหัดยกขึ้นสู่วิปัสสนา คูลีทางโลก เวลาทำธุรกิจการค้า บางคนทำธุรกิจการค้า บางชนิดก็ประสบความสำเร็จ บางชนิดก็เพื่อหาประสบการณ์

นี่ก็เหมือนกัน จิตสงบแล้วก็ฝึกหัดใช้ปัญญา มันก็เหมือนกับคนเขาทำกิจการการค้ากัน เห็นไหม ทำการค้าเขายังมีกำไร มีขาดทุน เขาเห็นผลประโยชน์ของการทำการค้า นั้น เราจะทำอัตตสมบัติ เราทำสัจจะความจริงของเราขึ้นมา จิตสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญานะมันจะดึงามขึ้นมา

ฉะนั้น บอกว่า

ถาม : กำหนดพุทโธ บางครั้งกำหนดคลุมหายใจ นี่มันสงบได้บ้าง ไม่สงบบ้างอย่างนี้ถูกไหมครับ

ตอบ : ถูก ถูกในการทำความสงบของใจ ถูกในการ เหมือนกับเราทำงานเหนื่อยยากมา เราจะเข้าบ้านเพื่อพักผ่อนนะ อาบน้ำชำระล้างร่างกายก่อน ทำความสะอาดของใจเข้ามาแล้ว เข้าบ้านเราแล้ว เครื่องใช้ไม่สอยมันจะได้ไม่สกปรก

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเรานั้นคลุกกับอารมณ์มาทั้งวันๆ เราพยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วมันทำความสะอาดของใจ ถ้าใจมันสะอาดบริสุทธิ์แล้ว ทำสิ่งใดมันก็เป็นประโยชน์หมด ถูก ถูกในการ การภาวนามันมีเป็นขั้นเป็นตอนของมันขึ้นมา ไม่ใช่ว่าใครมาก็ใช้ปัญญา ใครมาก็จะชำระล้างไปเลย ใครมาก็จะเป็นพระอรหันต์ไปเลย อันนั้นมันเป็นชิปปาปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติได้ง่ายรู้ง่าย เพราะเขาได้สร้างบุญกุศลของเขา เขาได้ทำคุณงามความดีของเขา

สังเกตได้ไหม บางคนมีจิตใจที่เมตตา เห็นอะไรก็สงสารไปหมดเลย บางคนจิตใจคือด้านมากทำแต่เรื่องเบียดเบียนคนอื่น ทำไมเขาเป็นอย่างนั้นล่ะ จิตใจของคนมันก็แตกต่างกันหลากหลาย อำนาจวาสนาของคนมันก็เหมือนกันแตกต่างกันหลากหลายอย่างนี้ ฉะนั้น ถ้าเรามีสติปัญญาอย่างนี้ เราทำความสงบของใจอย่างนี้ถูกไหม? ถูก

ถาม : ๒. เมื่อจิตสงบตัวลง มีสติรู้กาย ตรงนี้กระผมยังไม่ชำนาญครับ หลวงพ่อ ผมจะประคองสติตัวรู้เป็นระยะ จะจับลมไม่หยุดเป็นระยะไป อย่างนี้ถูกไหม?

ตอบ : แล้วพอจับลมไปเขาก็บอก เห็นไหม เขาใช้ปัญญา นี่ถ้ามันใช้ปัญญาอย่างนี้ ที่ว่าใช้ปัญญาพิจารณารูป พิจารณาถึงความเจ็บไข้ได้ป่วย พิจารณาถึงความเจ็บปวด การพิจารณาอย่างนี้ ถ้าจิตมันสงบแล้วเราจะฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าเราจับได้ ถ้าเราจับได้ถ้าจิตมันสงบนะมันจับได้มันก็พิจารณาได้ ถ้าจิตไม่สงบนะ พอมันจับได้ พิจารณาไปบางที่มันหลุดมือ พิจารณาไปแล้วมันเหมือนกับว่าเราจับสิ่งใด จับแล้วมันไม่ถนัดมือ มันก็หลุดไม่หลุดมือไป จิตถ้ามันจะไปพิจารณาอะไร นี่เขาว่าฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้ามันฝึกหัดใช้ปัญญาอย่างว่านี้ ถ้ามันใช้ไม่ได้เราก็กลับมาที่พุทโธ

เขาบอกว่าเขาก็ใช้ปัญญาไป เขาประคองไปไง เขาบอกว่าเขาทำไม่ถนัด พอจิตมันสงบแล้ว มีสติปัญญาแล้ว มีสติแล้วเขาก็พยายามจะฝึกหัดประคองให้มันใช้ปัญญาไป ใช้ปัญญาไป อย่างเช่นบางที่มันนั่งมันปวดมาก ปวดน้อย มันมีความปวด ถ้ามันมีความปวดเราพุทโธซัดๆ เลย แต่ถ้าจิตมันสงบแล้วนะมันไปจับเวทนา มันจับแล้วมันพิจารณาได้ มันมีกำลัง อย่างนี้พิจารณาต่อเนื่องไป ถ้ามันจับไม่ได้เราวาง คือเราวางเวทนาคือวางความเจ็บปวด ตั้งสติกลับมาที่พุทโธ

นี่ก็เหมือนกัน เวลามันพิจารณาไป พอมันมีกำลัง มันมีสติ พอพิจารณาได้เขาบอกเลย เขาพิจารณาไปหมดเลย เป็นเวทนา พิจารณาเห็นเป็นเวทนา เห็นเป็นสังขาร เห็นเป็นวิญญาณ แล้วก็บอกว่าอย่างนี้เป็นการศึกษามา อย่างนี้เป็นการจำมา ถ้าอย่างการจำมานี้ เขาบอกว่าการฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญามันต้องฝึกหัด บางคนมีความคิดว่าจิตสงบแล้วปัญญามันจะเกิดเอง พอจิตสงบแล้วปัญญามันจะผุดขึ้นมา อันนั้นเป็นธรรมชาติ

ถ้าจิตสงบนะสงบคือความสุข สงบคือจิตมันปล่อยวาง สงบคือวางภาระทั้งหมด พอวางภาระทั้งหมดก็มีความสุข ถ้ามีความสุขแล้วเดี๋ยวมันก็กายตัวออกมา กายตัว

ออกมาเราก็ทำความสงบเข้าไปอีก แล้วเดี๋ยวมันก็กายตัวออกมา จนมีความชำนาญนะ พอมีความชำนาญขึ้นมาแล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญา อย่างนี้เราฝึกหัด ถ้าจิตมันสงบดี ๆ มันจะเห็นชัดเจนมาก ถ้าจิตสงบนะ ปัญญามันเกิดนะ มันพิจารณาอะไร โอ๊ย มันทะลุปรุโปร่ง พิจารณาไปมันเข้าใจ มันปล่อยาว แหม วันนี้ทำไมเราเก่งขนาดนี้ วันไหนจิตมันไม่สงบนะ คิดแล้วคิดอีก ความคิดทำไมมันไม่มีเลย อันนี้พื้นฐานโดยสมาธิอย่างเดียวเลย ถ้าสมาธิตี้นะมันจะไปเลย ถ้าสมาธิไม่ตี้นะ นี่มันไปไม่ได้ แต่คนคิดว่าเราเคยทำสมาธิได้แล้ว เราเคยใช้ปัญญาแล้วทำไมเราจะใช้ไม่ได้ จะใช้อีก

นี่คิดแบบนี้ไง ก็คิดว่าคิดแบบวิทยาศาสตร์คิดแบบวัตถุใจ คือเรามีแล้วมันต้องมีตลอดไปไง คิดว่าเรามีสมาธิแล้วสมาธิอยู่กับเราตลอดไป ไม่ใช่ สมาธิเราทำดี ๆ มันสมควรแก่เหตุ เห็นไหม เวลาถ้าเหตุมันพอมันก็เกิดสมาธิ แล้วเดี๋ยวพอมันกายตัวมันก็กายตัวออกมาเป็นปกติ ถ้าเราจะเข้าเราต้องพุทโธเข้าไปอีก ทำสมาธิ สมาธิมันก็เจริญแล้วเสื่อม แต่ถ้าผู้ที่ชำนาญ กำหนดรักษาได้เลย อยู่กับสมาธิตลอดเลย ทั้งวันทั้งคืนอยู่ได้อย่างนั้นเลย นี่ถ้าผู้ชำนาญ ถ้าอย่างนี้มันนุ่มไปมันได้ เราจะบอกว่าที่มันทำแล้วมันไม่รอบคอบ ทำแล้วไม่กระจำงั้นขาดสมาธิ

ถ้ามีสมาธินะ มีสมาธิมันฟุ้ง มันฟุ้งหมดถ้าการกระทำมันจะชัดเจนของมัน อย่างเช่นที่เราพิจารณาไปแล้ว เรารู้หมดมันเป็นเวทนา มันเป็นสัญญา แต่ไม่เห็นวิญญาน เขาบอกว่า แต่ผมไม่เห็นนะ ถ้าต่อไปมันต้องเป็นวิญญานไง เราก็ท่องได้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญานเราก็ท่องได้ เราก็คิดว่ามันก็เป็น ๑ ๒ ๓ ๔ เดียวก็ต้องมาลงตรงนี้ไง แล้วไม่เห็นตัวมัน เพราะอะไร? เพราะเราไม่รู้ เรารู้ว่ามันเป็น ๑ ๒ ๓ ๔ แล้วมันก็เป็น ๑ ๒ ๑ ๒ มันไม่มา ๓ เสียที มันไม่มา แล้วทำไมมันมา ๔ ละ? อันนี้มันเป็นสัญญาทั้งหมด

แต่ถ้าเป็นจริงนะมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นจริงนะ สิ่งทีเวลาเป็นจริงแล้วเราจะเห็นอย่างไร พิจารณาไปแล้ว บางทีเขาพิจารณาได้ พิจารณาไปแล้วมันสักแต่ว่า มันไม่ใช่เรา ปัญญามันเกิดได้ ของอย่างนี้มันเกิดได้ มันแบบว่าขั้นของสมาธิมันแบบว่ามีชนิดสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ นี่ขั้นของสมาธิมันก็มีการทรงตัวอย่างนี้ แต่ขั้นของปัญญามันไม่มีขอบเขต เพราะปัญญามันทะลุทะลวงไปได้หมดเลย ฉะนั้น สิ่งทีเวลามันใช้ปัญญาไปมันสักแต่ว่าๆ เราไม่เห็นหรือเราสู้อต่อไปเรื่อยๆ แล้วเขาบอกว่า

ถาม : ที่ทำมาแบบนี้ถูกต้องไหมครับ ควรแก้ไขตรงไหน

ตอบ : ควรแก้ไขคือว่าเวลาจิตสงบแล้วเราก็ฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าจิตพอมันใช้ปัญญาไปแล้วมันพ้นเพื่อนเราก็กลับมาทำความสงบของใจ สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน มันจะเดินไปคู่กัน ฉะนั้น มันสมควรแก้ไขตรงไหน มันสมควรแก้ไขตรงที่เราพิจารณาไปแล้วมันไม่ได้ผลเราก็กลับมา เห็นใหม่ ขณะที่มันภาวนาถ้ามันไปไม่ได้เรากลับมาพุทโธเลย พุทโธ พุทโธ แล้วพุทโธมันก็เบื่อ มันเบื่อ เพราะเราอยากเจอร์สชาติอย่างนั้น รสชาติของปัญญา รสชาติของมีสมาธิแล้วมีปัญญามันทะลุปรุโปร่งไป เราชอบอย่างนั้น เราชอบอย่างนั้นเหตุผลสมควรถึงได้อย่างนั้น แต่ตอนนี้เหตุผลของเราคือมันอึดื้อ เหตุผลของเราคือจิตมันมีคมน จิตมีคมน เราต้องมาทำให้จิตมันผ่อนคลาย ทำให้จิตมันสว่างไสว แล้วเราก็อยกกลับไปใช้ปัญญา

มันอยู่ที่เราบริหารจัดการ อยู่ที่เราจะไปทางซ้าย ไปทางขวา อยู่ที่เรา อารมณ์ของเราเอง ถ้าอารมณ์ของเราเองมันดีมันไปเลย ถ้าอารมณ์ของเราไม่ดีเราเปลี่ยนมาเลย เราเปลี่ยนมาเลย นี่ความแก้ไขแก้ไขอย่างนี้

ถาม : ๓. ส่วนความปีติ สุข หรือเอกัคคตามันแสดงสลับกันเรื่อยๆ สุดท้ายแล้วผมก็เห็นว่าสติรู้อันเดียวนี้รู้สึกว่าจะชอบมาก

ตอบ : ถ้าสติรู้อันเดียว อันเดียวคือหนึ่ง ที่เราทำสมาธิก็คือหนึ่ง แต่หนึ่งแล้วนะ พอมีสติแล้วให้กำหนดพุทโธไปเรื่อยๆ เพราะกำหนดพุทโธได้ สมาธิมันจะละเอียดเข้าไปใน สมาธิมันจะละเอียดเข้าไป เรากำหนดพุทโธ พุทโธเพื่อพักสมาธิ เพื่อให้ใจมันพักผ่อน เพื่อให้ใจมันปลอดโปร่ง ถ้าปลอดโปร่งแล้วก็ฝึกหัดใช้ปัญญาอย่างข้อที่ ๒ นั้นแหละ ฝึกหัดใช้ ใช้ได้ พอใช้แล้วมันพ้นเพื่อน ใช้แล้วมันไปไหนไม่ได้เรากลับมาพุทโธ หัดทำอยู่อย่างนี้ แล้วพยายามขวนขวาย พยายามหมั่นเพียร มันจะพัฒนาขึ้นไป จิตมันจะดีขึ้น เหมือนปลูกต้นไม้ ต้นไม้มันจะดีขึ้น งอกงามขึ้น ต้นไม้ใหญ่ขึ้น มันจะมีดอกมีผลขึ้นมา ต้นไม้เนาะเขารคน้ำที่โคน ผลออกที่ปลาย

นี่ก็เหมือนกัน พุทโธ พุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ปัญญาไคร่ครวญ เดี่ยวผลมันออกมามันออกมากกลางหัวใจ หน้าที่ของเรา เรารคน้ำพรวนดิน ดูแลหัวใจของเรา นี้เขาบอกว่าอย่างนี้ต้องเสพปีติใหม่ อะไรใหม่ ปีติมันก็เหมือนสมาธิ เดี่ยวมันก็หาย สรรพ

สิ่งเดียวมันก็หาย เวลาเขาอยู่กับปีติแล้วมันดี มันก็ดีชั่วคราว ดีชั่วคราวเท่านั้นแหละ เพราะอะไร? เพราะว่ามันหยาบข้ามรรคละเอียด เวลาจะทำคุณงามความดีมันก็เอา อย่างนี้มาหลอกมาล่อว่าอย่างนี้มันดี เราจะอยู่กับมันไป แล้วสิ่งที่ดีกว่านี้ล่ะ? ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ มันยังมีเข้าไปอีก

ฉะนั้น เพียงแต่ว่ามีสิ่งใดเราอยู่กับปัจจุบันตลอด แล้วรักษาใจเรา รักษาให้ ประโยชน์กับเรานะ นี่พูดถึงว่าการภาวนาจะถูกไหม อันนี้อันหนึ่งนะ ต่อไป ข้อ ๑๖๘๒.

ถาม : ข้อ ๑๖๘๒. เรื่อง "หลักปฏิบัติเจริญสมาธิภาวนา และถามข้อสงสัย"

กระผมอยู่ต่างจังหวัด มีโอกาสฟังเทศน์หลวงพ่อดังเว็บไซค์อยู่บ่อยๆ ครับ เนื่องจากกระผมเริ่มฝึกหัดปฏิบัติ ยังจับหลักการภาวนายังไม่ค่อยจะได้ จึงมีคำถามอยาก เรียนถามหลวงพ่อดังนี้ครับ

๑. กระผมบวชกรรมพุทธ โดยการกำหนดที่ปลายจมูก ทั้งในรูปแบบนั่งสมาธิและ เดินจงกรม อย่างนี้ถูกต้องไหมครับ

๒. ในการฟังเทศน์ ขณะผมนั่งกำหนดความรู้ที่ปลายจมูกโดยไม่ได้รับกรรมพุทธ โธ แล้วปล่อยให้เสียงเทศน์เข้ามาเตือนคำบริกรรม อย่างนี้ปฏิบัติถูกต้องไหมครับ

๓. ขณะทำงานในชีวิตประจำวัน กระผมทำความรู้ที่ปลายจมูกไปด้วย แล้วอยู่กับงานที่ทำไม่ได้บริกรรม แบบนี้ปฏิบัติถูกต้องไหมครับ หรือควรส่งจิตไปอยู่ที่งานเลย แบบไหนเหมาะสมกว่าครับ

๔. เคยฟังจิตคือพุทธะของหลวงปู่ดูลย์ ซึ่งหลวงปู่ได้พูดถึงลักษณะของการดับ ขั้นอย่างละเอียดเพื่อเข้าสู่อนุภาทิเสสนิพพานของพระพุทธองค์ดังนี้คือเจริญฌานถึง สนิทเข้าไปถึงสัญญาเวทิตนโรธ เข้าไปดับลึกสุดเหนืออรุปฌาน แล้วถอยล้นสู่สภาวะ ตัน ดับวิญญาณขั้นในร่างกายแล้วเข้าสู่ปฐมฌาน ดับสังขารขั้น (ชั้นใน) แล้วเลื่อนสู่ ทุคฺคิฌาน ดับสัญญาขั้นแล้วเลื่อนขึ้นสู่ตติยฌาน ดับสัญญาขั้นชั้นในสุดแล้วเลื่อนขึ้นสู่ จตุตถฌาน ดับเวทนาขั้นสุดท้ายแห่งชีวิตแล้วออกจากจตุตถฌาน พร้อมกับดับจิตขั้น สุดท้ายแล้วพระองค์ก็เข้าสู่พระนิพพาน ระหว่างรูปฌานกับอรุปฌาน ซึ่งหลวงปู่ดูลย์ทรง

ย้ำเสมอว่าสิ่งที่ทำมาทั้งชีวิตก็เพื่อเวลานี้เท่านั้น จากที่ศึกษาประวัติหลวงปู่มั่นก็ทราบว่าก่อนหลวงปู่มั่นนิพพานก็ทรงเข้าฌานเช่นกัน หรือมีคำถามอยากเรียนหลวงพ่อดังนี้คือ

๔/๑. ในการดับขันธุ์เพื่อเข้าสู่อนุภาทิเสสนิพพาน จำเป็นหรือไม่ครับที่จะต้องเข้าไปดับในฌาน

๔/๒. แท้จริงแล้วฌานมีความจำเป็นหรือไม่ครับในการปฏิบัติเพื่อบรรลุพระนิพพาน เพราะหากจำเป็นจะได้ฝึกฌานไว้แต่เนิ่นๆ

๕. เคยได้ยินหลวงพ่อบุญอยู่บ่อยๆ ระบุว่าการปฏิบัติยากอยู่สองคราว คราวหนึ่งคือช่วงเริ่มต้น อีกคราวหนึ่งคือช่วงสุดของกระบวนการมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ เลยอยากถามหลวงพ่อบุญว่ากระบวนการของอรหัตตผล ก่อนจะได้ นิพพาน ๑ นั้น จำเป็นต้องทำความเพียรทางจิตต่อไปอีกหรือไม่ หรือเป็นกระบวนการที่จะต้องเปลี่ยนไปเองโดยอัตโนมัติครับ

หมายเหตุ คำถามข้อ ๔ และข้อ ๕ เป็นคำถามที่กวนใจผมมานาน อีกทั้งไม่รู้จะถามใครที่จะได้คำตอบชัดเจนเด็ดขาดเพื่อคลายข้อข้องใจและวิตกกังวลนี้ เลยขอโอกาสหลวงพ่อบุญตอบคำถามสองข้อสุดท้ายนี้ด้วยครับ

ตอบ : คำถาม เห็นไหม คำถามนี้ เวลาเริ่มต้นการปฏิบัติเริ่มต้นปากทาง ถ้าปากทางเราเข้าถูกเราจะเข้าสู่ปลายทาง ปากทางใด ปากทางตันทางเรายังทำไม่ได้ แต่เราไปกังวลปลายทาง ไปกลางทาง ถ้ามันเป็นอย่างเช่นเราจะต้องทำฌานไว้ก่อนเลย ทำฌานไว้ก่อนเลย ไม่ต้องใช้ปัญญาเลย ตันทางและปลายทาง ตันทางนี้ทำให้ถูก ถ้าตันทางทำให้ถูกมันจะเป็นประโยชน์ไหม ถ้าตันทางเราทำไม่ถูก ปลายทางมันไม่มี ตันทางยังทำไม่ได้เลย จะทำฌานไว้ตอนดับขันธุ์นิพพานแล้ว ยังไม่ได้ธรรมะเลยจะเข้านิพพานแล้ว นี่พูดถึงตันทาง ปลายทางไป เอาปากทาง เอาตันทางก่อน เราจะตอบเป็นข้อๆ ไป

ถาม : ๑. การบริการรรมพุทธโฆ โดยการกำหนดที่ปลายจุมกทั้งในรูปแบบนั่งสมาธิและเดินจงกรม อย่างนี้ถูกต้องหรือไม่

ตอบ : ถูก ตั้งไว้ปลายจุมก เห็นไหม แล้วมันอ่อนๆ รับรู้ เพื่ออะไร? เพื่อมันเป็นรูปธรรมที่มันจับต้องได้ง่าย การภาวนาเริ่มต้นเราจะต้องมีหลักมีเกณฑ์ไหม พอมีหลักมี

เกณฑ์ หลักเกณฑ์ วิธีการที่ถูกต้องแล้ว เวลาปฏิบัติไปแล้วมันยังมีสิ่งที่ว่า มีสิ่งเร้า อารมณ์ ความรู้สึก ความรู้สึกนึกคิด ความเบื่อหน่าย ความตึงเครียด ผลกระทบจากหน้าที่การงาน ผลกระทบจากครอบครัว ผลกระทบจากสังคม ผลกระทบมันรุมเร้ามาหมดเลย ไอ้สิ่งที่ผลกระทบถ้าเราอยู่ที่ปลายจมูกเราชัดๆ ไอ้ผลกระทบเราสละมันทิ้งเลย เราเอาพุทโธ พุทโธของเราไว้เพราะเราทำความสงบใจ

เวลาเราไปทำงาน เราทำงานเราก็ทำงานของเราไป ผลกระทบที่มาจากการทำงาน ผลกระทบต่างๆ มันกระทบมาตลอดเวลา แล้วมนุษย์เป็นอย่างนี้ แล้วเราก็ไปเอาผลกระทบนั้นมาวิจัยตลอดเวลา บอกจะพุทโธก็พุทโธสักแต่ว่าไง เราพุทโธไว้ชัดๆ ผลกระทบ เพราะพุทโธเพื่อจะวางผลกระทบนั้นไง ผลกระทบที่มันเกาะเกี่ยวหัวใจ อารมณ์ที่มันไปยึดมานี่ปล่อยให้หมด แล้วเราพุทโธของเราที่ปลายจมูก นี้ข้อที่ ๑

ถาม : ๒. ในการฟังเทศน์ ขณะที่ผมกำหนดความรู้ไว้ที่ปลายจมูกโดยไม่บริกรรมพุทโธ แล้วปล่อยให้เสียงเทศน์นั้นเข้ามาเตือนคำบริกรรม อย่างนี้ถูกต้องหรือไม่ครับ

ตอบ : ถูก เวลาฟังเทศน์ เห็นไหม ฟังเทศน์เรากำหนดไว้เฉยๆ เราไม่ต้องพุทโธ เพราะพุทโธเราต้องระลึกวิตก วิचार ระลึกขึ้น ระลึกขึ้นมันถึงมีพุทโธ เวลาวิचार พุทโธ พุทโธมันแตกต่างกัน วิตก วิचार วิตก วิचारเพื่อ เพื่อให้จิตมันตอกย้ำ เพื่อให้จิตมีที่เกาะ จิตมันอาศัยตรงนี้ อาศัยตรงนี้ไม่ให้ออกไปรู้ภายนอกต่างๆ เพื่อคำบริกรรม รักษาจิตไว้ให้จิตมันทวนกระแสกลับเข้ามา

ฉะนั้น เวลาเราฟังเทศน์อยู่ ฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์อยู่ ฟังเทศน์ เทศน์นั้นก็ป็นธรรม เห็นไหม เทศน์เป็นธรรมมันเป็นเนื้อธรรม เรากำหนดไว้เฉยๆ พอเนื้อธรรมมันสะกิดใจ อู้ฮู ใจมันฟูเลยนะ เป็นบางคำ แต่ถ้าบางคำที่มันยังไม่สะเทือนใจเราฟังเพราะเทศน์มันจะเทศน์ต่อเนื่องไปตลอดเวลา เวลาเราฟังเทศน์เราเอาคำเทศน์นั้นเป็นพุทโธแทน แต่เรากำหนดรู้ไว้เฉยๆ ไม่ให้จิตมันเร่รอน กำหนดรู้ไว้แล้วฟังเทศน์นั้น

นี่นักปฏิบัติเขาปฏิบัติอย่างนั้น เวลาหลวงปู่มั่นท่านเทศน์ เห็นไหม หลวงตาท่านบอกว่าพระนั่งนี้ ๓-๔ ชั่วโมง นั่งฟังนั่งหมดเลยนะ เพราะต้องการเนื้อใจ เราเองหาทางออกแล้วมันอึดอัดขัดข้อง มันไม่มีทางไปเลย ขอคนชี้ทางๆ คำเทศน์นั้นนะมันจะชี้บอก

มันเป็นสเต็มเพลยต้องทำสมาธิขึ้นมา ต้องโศคาปัตติมรรค โศคาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผลไปเรื่อย

แล้วผู้ที่ปฏิบัติวิฤทธิภาวะมันมากมาย คนอยู่ระดับไหนมันก็คอยจังหวะๆ คอยจังหวะมาถึงเราแล้ว มาถึงเราต่อเนืองไป พอพ้นจากเราไปเป็นของคนอื่นแล้ว ของคนที่สูงกว่าแล้ว ท่านจะไปอย่างนั้น นี่พูดถึงเวลาฟังเทศน์ เอาเทศน์นั้นเป็นจีให้จิตมันมีทางไป แล้วเราก็ฟังอย่างนั้น นี่ฟังเทศน์อย่างนั้น กำหนดไว้เฉยๆ ถูก

ถาม : ๓. ขณะทำงานในชีวิตประจำวันกระผมทำความรู้ที่ปลายจมูกไว้แล้วอยู่ที่ทำงานด้วย ไม่บรกรรม แบบนี้ถูกต้องไหมครับ ควรจะส่งจิตอยู่ที่งานเลยหรือไม่

ตอบ : ไอนี้มันอยู่ที่งานหยาบ งานละเอียดใจ ถ้ามันอยู่ที่งานที่มันหยาบๆ นะงานหยาบๆ หมายความว่าเราทำโดยความเคยชินเราก็อยู่ได้ แต่ถ้างานละเอียดเราต้องอยู่กับงาน ถ้างานละเอียดคนะงานเสียหาย เราตั้งใจ ตั้งสติแล้วอยู่กับงาน เสร็จจากงานแล้วเราค่อยมากำหนด รักษาใจไว้ ไม่ให้มันไปกวันเอาแต่ไฟมาเผาตัวใจ ถ้าทำงานแล้วตั้งใจทำอย่างนั้น ฉะนั้น นี่ข้อที่ ๓ นะ ทีนี้ข้อที่ ๔

ถาม : ๔. เคยฟังจิตคือพุทธะของหลวงปู่คุณ

ตอบ : ทีนี้คำว่าหลวงปู่คุณ เห็นไหม นี่สาธยายมาเลยว่าหลวงปู่คุณพูดอย่างนั้น หลวงปู่คุณพูดอย่างนั้นก็ยกไว้ที่หลวงปู่คุณท่านพูดอย่างนั้น เพราะกรณีนี้ หลวงตาเวลาท่านเทศน์ท่านก็เทศน์เรื่องนี่เหมือนกัน ท่านเทศน์ขึ้นมา ท่านเทศน์ว่าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เข้าสมาบัติตั้งแต่ปฐมฌาน ทุตติฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อากาสนัญญาตนะ วิญญูณัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เนวสัญญานาสัญญาตนะ เวลาถอยเข้าถอยออก แล้วนิพพานระหว่างนั้น เวลาหลวงตาท่านเทศน์ท่านเทศน์บอก่านิพพาน นิพพานมันพ้นจากสมมุติทั้งหมด นิพพานมันพ้นจากสมมุติทั้งหมด เราก็บอก่านิพพานคืออะไร? นิพพานมีหรือไม่มี

หลวงตาเวลาท่านเอามาเป็นบุคลาธิษฐาน ท่านบอก่านิพพานมี คำว่ามี มี หมายถึงว่ามันมีธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมี ถ้าไม่มีมันจะเข้าสมาบัติได้อย่างไร? มันเข้าปฐมฌาน ทุตติฌาน ตติยฌาน จตุตถฌานเข้าอย่างไร? นี่เพราะมันมีอยู่ใช่ไหมมันถึงมาเข้าฌานได้ เพราะฌานมันเป็นอารมณ์ที่เวลา ปฐมฌานก็คือ

ปฐมฌาน ใครเข้าปฐมฌานก็คือปฐมฌานเหมือนกัน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เหมือนกัน ฌานคือฌาน มันแสดงตัวใจ มันแสดงตัวเหมือนกับอากาศ เราเก็บอากาศไว้ในสิ่งบรรจุอะไร ถ้าบรรจุแล้วมันก็มีสิ่งบรรจุรูปแบบนั้นใช่ไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาหลวงตาท่านเทศน์ท่านจะบอกว่าเป็นการยืนยันว่านิพพานมีนิพพานมีอยู่ แต่มีอย่างไรล่ะ? เวลาที่มีก็คือนิพพาน สิ่งที่พ้นออกไปจากโลกธาตุ วิวัฏฏะ พ้นออกไปจากสิ่งที่จะบัญญัติได้เลย แต่เวลาเข้ามาเข้านี้ไง เวลาเข้ามาเข้าฌานสมาบัติแล้วดับขั้นระหว่างฌานสมาบัติ นี่เป็นบุคลาธิษฐานของหลวงตา

ฉะนั้น เวลาของหลวงปู่คุณย์ นี่หลวงปู่คุณย์ท่านพูดของท่าน ท่านพูดว่าท่านอธิบายใจ อธิบายของท่าน แล้วเวลาอธิบายของท่านนี่เราไปฟัง เราไปฟังแล้วเราก็บอกว่าจากการศึกษาว่าหลวงปู่คุณย์ท่านย้ำเสมอว่าท่านทำมาทั้งชีวิตก็เพื่อรอเวลานี้ อันนั้นเราจะบอกว่าหลวงปู่คุณย์เวลาท่านเทศน์ว่าการเพื่อประโยชน์ แต่เวลาคนฟัง เราไปฟังแล้วเราตีความหมายใจ เราตีความได้อย่างนี้ไง เราตีความได้อย่างนี้ว่า เห็นไหม หลวงปู่คุณย์บอกว่าย้ำเสมอว่าสิ่งที่ทำมาตลอดชีวิตก็รอเพื่อเวลานี้ ถ้าพูดถึงถ้าเราตีความ ถ้าเราตีความนะ นี่เวลาเราปฏิบัติมาทั้งชีวิต รอเวลา รอเวลาไหน รอเวลาที่มันจะเข้าสู่ชำระล้างกิเลสจนหมดสิ้นไป อาสวัภขณญาณพ้นออกไป รอเวลานั้น พอพ้นออกไปแล้วก็จบ

พอจบ จบอะไร? สอุปาทิเสสนิพพาน อนุอุปาทิเสสนิพพานมีค่าเท่ากันไหม คือพระอรหันต์ก็พระอรหันต์ แล้วพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่มันเป็นประโยชน์ ถ้ายังทำประโยชน์ได้มันเป็นประโยชน์ไหม เพราะพระอรหันต์ตายแล้ว มันไม่ใช่ว่าพระอรหันต์ตายแล้วมันจะมีคุณค่ามากขึ้น มันก็ไม่มี เพราะคำว่าพระอรหันต์แล้วก็คือจบใช่ไหม ถ้าคำว่าพระอรหันต์นะ ในเมื่อพระอรหันต์ยังมีชีวิตอยู่ก็พระอรหันต์ พระอรหันต์ตายไปแล้วก็พระอรหันต์ นี่มันมีสูงขึ้น ต่ำลงไหม? มันไม่มี แต่พระอรหันต์ถ้ายังดำรงชีวิตอยู่ จะบอกถ้ารอเวลานี้ นี่เป็นความคิดใจ เวลาท่านพูดพูดอย่างนั้น

ฉะนั้น อย่างที่ว่าจากที่การศึกษาประวัติหลวงปู่มั่น ก่อนที่หลวงปู่มั่นนิพพานก็ทรงเข้าฌานเหมือนกัน อันนี้เราไม่เคยได้ยินว่าหลวงตาท่านพูดอย่างนี้ แต่เวลาหลวงตาท่านเป็นคนอุปฐาก ออกไปจากวัดบ้านภู ไปอยู่ที่วัดป่าสุทธาวาส พอลมตายขึ้นมาแล้วท่านก็กำหนดของท่าน อันนี้กำหนดของท่าน เวลาถึงที่สุดแล้วท่านก็ทิ้งธาตุขันธ์ไป นั่นเวลาเข้าฌานหรือไม่ฌาน เพราะถ้าอย่างนี้ปู่มั่นก็เป็นว่าการนิพพานจะต้องมาเข้าฌาน

ทั้งหมด ไม่ใช่ เพราะฉนั้นมันเป็นเหมือน ฉาน เห็นไหม ฉานมันเป็นเรื่องที่ฉาน สมบัติมันมีอยู่แล้ว ฤทธิวิพรก็เข้าได้ ฤทธิวิพรก็เข้า อุทกคาส ออาหารคาสก็ได้ สมบัติ ๘ เหมือนกัน แล้วพวกนี้เขาก็มีภิญญาเหมือนกัน คำว่าภิญญามันไม่ใช่มรรค ไม่ใช่ผลไง ถ้ามันไม่ใช่มรรค ไม่ใช่ผล

ฉะนั้น เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านไม่พูดถึงเรื่องฉานไง ที่นี้ท่านไม่พูดถึงเรื่องฉาน ฉะนั้น บอกว่า

ถาม : ๔/๑. การดับขันธุ์เพื่อเข้าสู่อนุปาติเสสนิพพาน จำเป็นหรือไม่ครับที่จะต้องเข้าไปดับในฉาน

ตอบ : ถ้าเข้าไปดับมันไม่ใช่ มันไม่ใช่หรือก คือสิ้นกิเลสก็คือสิ้นกิเลสแล้ว จบแล้ว พระอรหันต์จะตายแบบใด จะตายอย่างไรมันอยู่ที่การตายของพระอรหันต์ พระอรหันต์แต่ละองค์ตายไม่เหมือนกัน ตายไม่เหมือนกันคือว่าอยู่ที่อำนาจวาสนาของคนมันไม่เหมือนกัน ฉะนั้น เวลาอาสวัภยญาณทำลายอวิชชาจบ จบแล้ว

ฉะนั้น สิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำแบบนั้นเพื่อเป็นการยืนยัน ให้เรายืนยันกันว่ามีนิพพานมีอยู่ สิ่งที่มีอยู่ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔๕ ปี เป็นพระอรหันต์มาตลอด แต่เวลาจะนิพพาน นี้มาเข้าฉานสมบัติ พระอนุรุทธะกำหนดจิตดู กำหนดจิต นี้พระอนุรุทธะเป็นผู้ที่รู้ทางใจ เป็นเอกทัคคะรู้ทางใจ นี้ตามดูแล้วเป็นคนอธิบายมา ฉะนั้น แล้วเวลาองค์อื่นนิพพานล่ะ? เวลาพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตรล่ะ? เวลานิพพานก็คือนิพพาน

ฉะนั้น ใ้ฉนั้นมันปลายทางไง เราจะบอกว่าเราไม่ต้องสงสัยหรือก เป็นพระอรหันต์แล้วจะรู้เอง นี้เราจะมาตีความเรื่องการตายของพระอรหันต์กันแล้ว ปฏิบัติยังจับต้นชนปลายไม่ได้เลย จะบอกว่าพระอรหันต์ตายอย่างไร จะต้องดับขันธุ์นิพพานหรือเปล่า ถ้ามันสิ้นกิเลสแล้วก็จบ เอาที่ดับสิ้นกิเลส ฉะนั้น บอกว่า

ถาม : ในการดับขันธุ์เข้าสู่อนุปาติเสสนิพพานจำเป็นจะต้องเข้าไปดับในฉานหรือเปล่า

ตอบ : เราบอกฆานนี่มันเป็นเรื่องโลกๆ ฆานนี่คนที่มิกิเลสก็เข้าได้ แล้วเวลา พระโศคาบัน พระสภิกาทคามิ พระอนาคามิ แล้วพระอรหันต์ เวลาถ้าเข้าฆานสมาบัติแบบนี้มันไม่มีอะไรไปทำให้สะเทือนได้เลย แต่ถ้าเป็นปุถุชนเข้าฆานขึ้นมา ไปเจออารมณ์มันออกเลย ไปเจออะไรมันกระทบเลย ฆานคือสมาธิอันหนึ่ง แล้วจิตที่มีกิเลสกับไม่มีกิเลส นั้นคนละเรื่องนะ ฆานเป็นฆานนะ ฆานก็คือสมาธิ ปุถุชนก็เข้าสมาธิได้ พระอรหันต์ก็เข้าสมาธิได้ พระอรหันต์อยู่ในสมาธิเลย

อ้าว ถ้าผู้ที่ชำนาญอยู่ในสมาธิเลย อยู่ในสมาธิตลอด อยู่ในธรรมตลอดเลย อ้าว มันเป็นขั้นๆ เข้าไป แล้วเราก็ไปบอกว่าฆานก็คือฆาน พระอรหันต์ก็ต้องมาเข้าฆาน ปุถุชนก็ต้องเข้าฆาน ก็เลยว่าปุถุชนคนหนา คนมิกิเลสก็ต้องมาเข้าฆาน แล้วพระอรหันต์ทำไมต้องมาเข้าฆานอีกล่ะ? พระอรหันต์จะเข้าก็ได้ จะไม่เข้าก็ได้ หรือจะเป็นฆานอยู่แล้วก็ได้ เพราะจิตไม่มีกิเลสแล้วทำอะไรก็ได้ มันอยู่ในสถานะไหนก็ได้ ฉะนั้น ไม่ต้องเอาสิ่งนี้มาเทียบกัน นี่เพียงแต่ว่ามันเป็นที่โจทย โจทยถามมาอย่างนี้ คือเอกสารมาอย่างนี้ ก็ต้องตอบแบบนี้ มันไม่มีทางตอบแบบอื่นใด

ฉะนั้น จะบอกว่าเพราะตั้งโจทยผิด ตั้งโจทยผิดคือความรู้ความเห็นเข้าใจอย่างนี้ว่าเป็นพระอรหันต์แล้วจะต้องเข้าฆาน ถ้าเป็นอย่างนั้นจริงผมจะได้ฝึกฆานไว้ก่อน ยังไม่ต้องฝึก เขาบอกว่าฆานก็คือสมาธิอันหนึ่ง แล้วจิตที่มีกิเลสไม่มีกิเลสเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จิตที่มีคุณธรรมมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ฉะนั้น เวลาจะมาเข้าฆาน นี่หลายๆ มุมมอง หลายๆ วุฒิภาวะมาเข้าฆาน ที่นี้เพียงแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเข้าฆานสมาบัติ มาดับขันธที่นี้เพื่อเป็นการยืนยัน เหมือนกับลาแล้ว หลวงตาท่านบอกว่ามันเป็นลวดลายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงออกในการที่ว่าเราจะละทิ้งหมดแล้ว ละทิ้งกิเลสมาแล้วจากสามโลกธาตุ เวลาจะนิพพานยังมาทำให้คู่อิกนะ ทำให้พระอรหันุทธะยืนยันว่าเป็นสัจจะ ให้เห็นว่าจบสิ้นแล้ว นี่คือพระอรหันต์

แต่ไอ้พวกเราไอ้เข้าฆาน เข้าฆานฤทธิพิพรก็เข้าฆาน พวกเกจิอาจารย์เขาก็เข้าฆาน เข้าฆานทำฤทธิ์ทำเดช ทำเป็นเครื่องรางของขลังอยู่นี่ พวกนี้พวกเกจิอาจารย์เขาก็เข้าฆาน ฉะนั้น ฆานส่วนฆาน จิตมีระดับคุณภาพ จิตที่มีคุณธรรมอีกเรื่องหนึ่ง

ถาม : ๔/๒. แท้จริงแล้วฉันทามีความจำเป็นหรือไม่รับในการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงพระนิพพาน เพราะหากจำเป็นจะได้ฝึกไว้แต่เนิ่นๆ

ตอบ : ฉันทมันก็เป็นฉันทใหม่ ว่าเป็นฉันท ในพระไตรปิฎกก็มีเรื่องฉันทเหมือนกัน แต่โดยแท้จริงแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบอกว่าศีล สมาธิ ปัญญา นี้ครูบาอาจารย์ของเราเรื่องฉันทท่านไม่ค่อยพูดถึง เพราะเรื่องฉันทคือการเพ่งกสิณ ถ้าเพ่งกสิณแล้วจิตมันส่งออก จิตส่งออกแล้ว เข้าปฐมฉันท ทุติยฉันท เรื่องสมาบัติ ผู้ที่ทำได้เขาจะรู้ แล้วมันชัดเจนมาก แล้วทำแล้ว แหม มันถือตัวถือตนนะ มันถือว่า เออ ฉันก็หนึ่งในตองอุนะ เออ ฉันก็ทำได้ แล้วมันมีฤทธิ์ มีเดช มันอยากรู้ อยากรู้เห็น มันทำให้จิตมันเป็นภาวะ คือว่ากิเลสมันร้ายอยู่แล้ว แล้วไปทำตนเองให้มีอิทธิพล มีกำลัง มีสัจจะ มันก็ยังถือตัวถือตน มันยังจะเข้ามาสู่อริยสัจยาก เข้ามาสู่สังขาร เข้ามาสู่พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมยาก แต่ถ้าทำสมาธิมันสมควรแก่การงานแล้วมันย้อนกลับเข้ามา

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าถ้าเป็นฉันท เราจะบอกว่าไม่จำเป็นเลย บางคนนะเขาว่าจิตนิสัยไง ถ้าจิตนิสัยของคนถ้ามันมาทางนั้น เห็นใหม่ พระพุทธเจ้าถึงเปิดไว้ ๔๐ วิธีการ เพราะคนเรามันทำเวรทำกรรมมามหาศาล ทุกคนเวียนว่ายตายเกิดมาร้อยแปด ใครทำบุญทำกรรมสิ่งใดมาพระพุทธเจ้าบอกว่าสิ่งนั้นเป็นอดีต แล้วจะทำความสงบของใจเข้ามามันอยู่ที่วิธีการ ถ้าคนที่เป็นพวกชอบฤทธิ์ชอบเดชเขาจะเข้ามาทางฉันท ถ้าคนที่โดยมีคุณธรรมเขาจะเข้ามาทางสมาธิ เข้ามาสมาธิ ๔๐ วิธีการ นี่พระพุทธเจ้าเปิดไว้กว้างหมดเลย ฉะนั้น บอกว่าไม่จำเป็นเลย คนที่เขาถนัดล่ะ? แล้วคนที่เราไม่ถนัดเราจะทำอย่างนั้นไหม?

ฉะนั้น โดยพื้นฐาน ศีล สมาธิ ปัญญา ทำสมาธิเข้ามา ฉะนั้น ทำสมาธิ ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าฉันทมันสงบ สงบแล้วมันอยากออก สงบแล้วมันจะส่งออก แล้วเราจะบังคับไว้ได้อย่างไรได้ ฉะนั้น เวลาเป็นพระอรหันต์แล้วมันไม่ต้องไปทำฉันทอีกหรือ ไม่ใช่ว่าเป็นพระอรหันต์แล้วต้องฝึกฉันทไว้เลย กลัวพระอรหันต์ตายไม่ได้ จะต้องเป็นพระอรหันต์ตลอดไป ไม่มีการดับขันธ ไม่ต้องห่วง เดี่ยวรู้เอง

ฉะนั้น ถ้าเราจะเอาความแน่นอน เอาความที่ไม่มีความผิดพลาดเราทำสมาธิมา ทำสมาธิเข้ามาเลย แล้วมันเป็นทางตรงใจ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นมรรคเลย แต่ถ้าเป็นฉันท

ฉานต้องพยายามบังคับให้มันเข้ามา บังคับให้ทวนกระแสกลับเข้าไปสู่ปัญญา อันนั้นพูดถึงนะ ใอันมันค้นทาง ปลายทาง

ถาม : ๕. เคยได้ยินหลวงพ่อบุญอยู่บ่อยๆ ว่าการภาวนายากอยู่สองคราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น อีกคราวหนึ่งคือสิ้นกระบวนการ

ตอบ : ฉะนั้น เขาบอกว่าแล้วกระบวนการแห่งอรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ เขาบอกว่านิพพาน ๑ อันสุดท้ายมันยากคือยากนิพพาน ๑ แล้วนิพพาน ๑ มันจะเป็นไปเลยหรือมันจะเป็นอัตโนมัติมันเป็นอย่างไ มรรค ๔ ผล ๔ ที่พูดว่าสองคราว เพราะการปฏิบัติ เวลาเราพูดไว้ นี้เราพูดไว้เพราะว่าเราก็ดมลูกคลุกกลานมาเยอะ แล้วเวลาฟังเทศน์ หลวงตาแล้วมันชอบ หลวงตาทำนพูดเอง คำนี้เราจำชีพากหลวงตามา หลวงตาบอกการปฏิบัติมียากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคือคราวสุดท้าย เพราะท่านปฏิบัติมาแล้วท่านเผชิญมา

ใที่เราปฏิบัติแล้วเราก้เห็นด้วย ว่าอย่างนั้นเถอะ เราเห็นด้วย จะบอกว่า แหม เหมือนกันเดี๋ยวจะหาว่า แหม เวลาคนอื่นพูดถึงหลวงตา แหม ไปค่าเขาเลย เวลาตัวเองว่าจะทำได้ เราเห็นด้วย เวลาดมลูกคลุกกลาน บอกทำที่แรก ใฮฮ มันทุกข์ยากมาก เพราะอะไร? เพราะคนทำงานไม่เป็น แต่พอไปแล้วมันก็พอไปได้ แล้วไปสุดท้ายแล้วไปติดหมด ไปติดหมด หลวงปู่คำดี หลวงปู่บัว หลวงตาไปแก้หมด แล้วตัวท่านเองท่านก็แก้ตัวท่านเอง

ฉะนั้น ว่ามันยาก ยากอยู่สองคราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น กับคราวหนึ่งคือคราวสุดท้าย ที่พูดนี้พูดเป็นคติไว้ พูดให้คนได้ฟังไว้ เวลาใครปฏิบัติแล้วให้ระวัง ใพูดให้ระวังหนึ่ง พูดไม่ให้เหนื่อยใจหนึ่ง ใใจเหมือนพวกเรานี้ เวลาปฏิบัติเริ่มต้น ดมลูกคลุกกลานตลอดเลย มันจะเหนื่อยใจใ เราจะบอกว่ามันยากมันยากคราวนี้ แต่พอมันทำงานเป็นเดี๋ยวมันก็ไปได้ ฉะนั้น มันยากมันยากอยู่สองคราว เอาเริ่มต้นตรงนี้ แต่เขาบอกว่า

ถาม : แล้วถ้ามันไม่ยาก แล้วมันจะเป็นอัตโนมัติไปเองหรือไม่ ให้หลวงพ่อบธิบายด้วย

ตอบ : เวลาเทศน์ เวลาเทศน์ถึงกระบวนการของมัน เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่าการนะ อย่างเช่นหลวงตาท่านพูดถึงหลวงปู่มั่นใจ ท่านจะเทศน์ถึงว่าทำสมาธิเข้ามายกขึ้นสู่โศคาปัตติมรรค ยกขึ้นสู่โศคาปัตติมรรค ถ้ามันสมุจเฉตปหานมันก็ไปสู่โศคาปัตติผล ยกขึ้นสู่สภิกากามิมรรค เวลามันสมุจเฉตปหานก็เป็นสภิกากามิผล ยกขึ้นสู่อนาคามิมรรค ถ้ามันผลสำเร็จสมุจเฉตปหานก็เป็นอนาคามิผล ยกขึ้นสู่อรหัตตมรรค เวลามันสมุจเฉตปหานมันก็เข้าสู่อรหัตตผล

นี่มรรค ๔ ผล ๔ อรหัตตมรรค อรหัตตผลมันอยู่ระหว่างการกระทำ แต่มันนิพพาน ๑ พอมันจบกระบวนการแล้วมันก็เข้าสู่นิพพาน ๑ แล้วเข้าเข้าอย่างไร? มันรู้ของมันเอง มันรู้ของมันเอง นี่มันเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิจิต เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ท่านจะมีของท่าน เพียงแต่เป็นผู้ฟังใจ ถ้าผู้ฟังมันมีความจำเป็น มันปฏิบัติแล้วมันอยู่ระหว่างนี้ มันก็พยายามจะตามๆ ไป มันจะเอาตรงนี้เป็นแนวทาง ถ้าพูดยังไม่เป็นนะ โอ้อิส พุดอะไรซ้ำๆ ซากๆ วนไปวนมา พุดอยู่นั้นแหละ มรรค ๔ ผล ๔ อะไรวนอยู่นั้นแหละ

นี่เวลาคนไม่เป็นมันก็คิดอย่างนั้นแหละ แต่ถ้าคนเป็นเขาหาฟังเทศน์อย่างนี้ เขาหาครูบาอาจารย์ที่เป็น เราหาครูบาอาจารย์ที่ท่านบอก มันเป็นวิวัฒนาการของมัน มันเป็นวิธีการ อริยสัจ มันเป็นวิวัฒนาการของอริยสัจ มันเป็นที่ว่าจิตนี้กลั่นมาจากอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ ถ้ามันกลั่นออกมาจากอริยสัจมันก็จะไป อาสวะเวหิ จิตตานิ วิมูจิงสูติ อาสวะสิ้นไป กระบวนการของจิตมันสิ้นกิเลสไป นี่มันเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น สิ่งก็ตามมามันเป็นปลายทาง ภาวนานี้พุทโธยังตั้งไว้ปลายจมูกอยู่เลย แล้วมันจะทำฌานไว้รอนิพพานแล้ว ฉะนั้น ต้นทาง ปลายทาง เห็นไหม ต้นทาง ปากทาง เราพยายามฝึกฝนของเราขึ้นมา เราก็มีโอกาส เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา มีสังคมปฏิบัติใจ มีครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ มันมีที่ปรึกษา เขาเรียกว่าคบบัณฑิต บัณฑิตจะพากันไปในสิ่งที่ดีๆ โลกเขาก็พากันรื่นเริงอยู่กับทางโลก มีครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติแล้วท่านรื่นเริงอยู่ในธรรม

เราก็มีครูบาอาจารย์เป็นสหธรรมิก เป็นผู้ชี้ทาง เป็นบัณฑิตคบบัณฑิต ชักจูงกันไปสู่ความดีงาม ชักจูงกันไปสู่การประพฤติปฏิบัติ แล้วมีความเข้มแข็ง มีความอดทน มี

การกระทำของเรา นี้มีความเพียรชอบ งานชอบ ความระลึกชอบ มีความชอบธรรมไหม มันมีความชอบธรรมเพราะมันมีความพอใจจะทำ ถ้ามันไม่มีความชอบธรรม ทำอะไรไป ทำด้วยการบังคับ ทำด้วยการขู่เจ็ญ มันทำด้วยความแค้นแค้น ทำด้วยความทุกข์ยากทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าเราทำด้วยความชอบธรรม ทำด้วยความพอใจ เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าทำเพื่อประโยชน์กับเรา แล้วถึงปลายทางแล้วมันจะรู้เองว่าจะต้องทำนานหรือไม่ทำนาน เอวัง